

BARTOSZ WALICKI – SOKOŁÓW MAŁOPOLSKI

**DUSZPASTERZ MŁODZIEŻY
KS. JÓZEF MATUSZ (1889-1937)**

Jednym z zasłużonych duszpasterzy młodzieży w dawnej diecezji przemyskiej był ks. Józef Matusz. W ramach swojej działalności kapłańskiej w okresie międzywojennym aktywizował m.in. parafie wchodzące obecnie w skład diecezji rzeszowskiej i budował w nich zręby młodzieżowych organizacji katolickich. Już choćby z tego powodu warto przypomnieć tę postać, która obecnie coraz bardziej popada w zapomnienie.

Ks. Józef Matusz urodził się 19 października 1889 r. w Haczowie¹. Po zdobyciu wykształcenia w stopniu podstawowym od jesieni roku 1901 kontynuował edukację w C.K. Gimnazjum w Sanoku. Przez nauczycieli oceniany był jako uczeń bardzo dobry. W klasach pierwszej i ósmej uzyskał nawet celujące noty końcoworoczne. W trakcie nauki angażował się w prace otwartej w 1905 roku czytelnicy wieczornej

BARTOSZ WALICKI – doktor nauk humanistycznych (historia), kierownik Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Sokołowie Małopolskim, prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej. Członek redakcji pism: „Resovia Sacra”, „Rocznik Kolbuszowski”, „Rocznik Sokołowski” (red. nacz.) i „Studia Polonijne” (zastępca red. nacz.), autor licznych publikacji z zakresu historii i kultury regionalnej oraz dziejów diecezji przemyskiej i rzeszowskiej. ORCID 0000-0002-2236-015X. Kontakt: podfajczy@op.pl.

1. Archiwum Archidiecezjalne w Przemyśle [dalej: AAPrz], Akta Personalne Kapłanów. Tabele Służbowe [dalej: APK TS], Tabela służbowa ks. Józefa Matusza. Niestety, według informacji uzyskanych w tymże Archiwum,teczka personalna ks. Józefa Matusza nie zachowała się do naszych czasów. W całym tekście w cytatach i tytułach zachowano pisownię oryginalną.

dla uczniów, której celem było pogłębienie i uzupełnienie wiadomości zdobywanych w szkole. Brał w niej udział w dyskusjach tematycznych. Wygłaszał również referaty, jak przykładowo 14 listopada 1908 r., gdy zaprezentował temat „Wpływ alkoholu na organizm ludzki”. Szkołę średnią ukończył w roku 1909, uzyskując świadectwo dojrzałości z odznaczeniem².

Po zdaniu matury, rozpoznając w sercu powołanie do służby Bożej, haczowianin złożył podanie i został przyjęty do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Jednocześnie realizował studia w miejscowym Instytucie Teologicznym. Jak odnotowano, władał językami: polskim, ruskim i niemieckim³. Oczywiście w wystarczającym stopniu znał również łacinę. Nad jego drogą do kapłaństwa czuwali przełożeni: rektor Teofil Łękawski, wicerektor ks. Józef Stachyrak, ojciec duchowny ks. Konstanty Bieda oraz prefekci studiów ks. Jan Balicki i ks. Eugeniusz Żukowski, zastąpiony później przez ks. Franciszka Czyżewickiego⁴. Kolejne etapy formacji zamykały: tonsura i cztery święcenia niższe przyjęte 21 kwietnia 1912 r., subdiakonat 15 czerwca 1913 r. i diakonat 22 czerwca tegoż roku. Wszystkich udzielił mu bp Karol Józef Fischer⁵. Okres seminaryjny uwieńczył przyjęciem sakramentu kapłaństwa z rąk bpa Józefa Sebastiana Pelczara. Święcenia prezbiteratu otrzymał 29 czerwca 1913 r. w kościele katedralnym w Przemyślu⁶.

Jako neoprezbiter ks. Józef Matusz został skierowany do Głogowa. Był tam następcą wikariusza ks. Władysława Łańcuckiego zamianowanego samoistnym ekspozytem w nowo utworzonej stacji duszpasterskiej w Wysokiej koło Zaczernia. Posługę wikariuszowską haczowianin rozpoczął z dniem 19 października 1913 r.

2. *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1901/1902*, Sanok 1902, s. 40; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1902/1903*, Sanok 1903, s. 48; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1903/1904*, Sanok 1904, s. 53; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1904/1905*, Sanok 1905, s. 60; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1905/1906*, Sanok 1906, s. 62; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1906/1907*, Sanok 1907, s. 76; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1907/1908*, Sanok 1908, s. 67; *Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1908/1909*, Sanok 1909, s. 48, 55, 70.
3. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza.
4. *Schematismus universi venerabilis Cleri Secularis et Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1910*, Premisliae 1909, s. 38, 41; *Schematismus pro anno Domini 1911*, Premisliae 1910, s. 38, 40; *Schematismus pro anno Domini 1912*, Premisliae 1911, s. 37, 39; *Schematismus pro anno Domini 1913*, Premisliae 1912, s. 27-28.
5. A. Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne (cz. 19: Manastyrski – Mielecki)*, „Zwiastowanie”, 33 (2024), nr 3, s. 216.
6. *Ogłoszenie święceń wyższych*, „Kronika Dyecezyi Przemyskiej” [dalej: KDP], 13 (1913), z. 5-6, s. 161.

i pełnił ją przez dwa i pół roku, do 20 lutego 1916 r.⁷ Placówka ta była parafią stanowiącą centrum dekanatu głogowskiego. Kierował nią ks. Józef Ramocki, urodzony w roku 1868, a wyświęcony w roku 1892. Okręg parafialny obejmował miasteczko oraz Styków i Wólkę Głogowską. Żył tam 2.970 katolików, do których doliczano 420 emigrantów, a także 1.080 wyznawców religii mojżeszowej. Obowiązki kolatorskie spełniał Jan Jędrzejowicz. Życie religijne wiernych skupiało się wokół murowanego kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej wzniesionego w roku 1881, a konsekrowanego w roku 1905. Prócz tego na cmentarzu parafialnym znajdowała się murowana kaplica pw. Matki Bożej Śnieżnej, a w Stykowie druga kaplica murowana, zbudowana przez Macieja Selwę i zaadaptowana do celebr liturgicznych. Wierni mogli należeć do kilku pobożnych zrzeszeń: Bractwa Różańcowego, Żywego Różańca, Bractwa Przenajświętszego Sakramentu, Apostolstwa Serca Jezusowego, Bractwa Świętej Rodziny, Bractwa Wstrzemięźliwości i Stowarzyszenia Świętych Aniołów Stróżów. Na terenie parafii działała szkoła 5-klasowa męska i 5-klasowa żeńska w Głogowie oraz 1-klasowa w Stykowie⁸.

W parafii głogowskiej młody duchowny nabył doświadczenie, które wytyczyło jego dalszą drogę kapłańską. Kolejno podjął analogiczne obowiązki w Radymnie, w jarosławskim wikariacie foralnym⁹. Duszpasterstwo organizował proboszcz ks. Wojciech Szafranski, który przyszedł na świat w roku 1871, a święcenia kapłańskie przyjął w roku 1895. W skład parafii wchodziły: Drohojów, Radymno, Skołoszów, Sośnica, Święte, Zadąbrowie, Zamiechów i Zamojsce. Zasiadłało je 2.892 łacinników, 6.294 grekokatolików, 14 akatolików i 1.620 Żydów. Przywilejem patronackim cieszył się ordynariusz przemyski. Przedmiotem chluby mieszkańców był murowany kościół pw. św. Wawrzyńca, zbudowany w roku 1729, a konsekrowany rok później. Zadaniem kapłanów było nauczanie religii w 4-klasowych szkołach w miasteczku i Skołoszowie oraz 1-klasowych w Zamojskach i Zadąbrowiu. Zajmowali się również prowadzeniem Bractw: Przenajświętszego Sakramentu, Świętej Rodziny i Wstrzemięźliwości, a także Żywego Różańca, Apostolstwa Serca Jezusowego¹⁰. Zachowane źródła przekazały, że ksiądz Matusz promował wśród dzieci działalność misyjną i Dzieło Dzieciństwa Jezusowego¹¹.

Nie można tu przemilczeć faktu, że już podczas pełnienia posługi duszpasterkiej w parafii radymnieńskiej haczwianin popularyzował idee organizacyjne. Doprowadził też do zawiązania się oddziału Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.

7. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza; *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 13 (1913), z. 9, s. 225-226.
8. *Schematismus pro anno Domini 1914*, Premislae 1913, s. 90.
9. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza.
10. *Schematismus pro anno Domini 1917*, Premislae 1916, s. 97.
11. *Wykaz składek złożonych od 1 grudnia 1916 do 1 kwietnia 1917*, „Roczniki Stowarzyszenia św. Dzieciństwa P. Jezusa”, 33 (1917), z. 2-3, s. 103.

Przywołać tu warto słowa sekretarza tamtejszego ogniwa z 1917 roku: „Bardzo ucieszyliśmy się, gdy nam ks. katecheta Józef Matusz pokazał pierwszy numer naszej gazetki, «Młodzież Polska» i powiedział, że i my chłopcy z Radymna możemy się zapisać do «Stowarzyszenia młodzieży polskiej». Bo tu u nas już było przed wojną stowarzyszenie chłopców, nazywało się «Jutrzenka», ale w czasie wojny rozwiązało się, bo jedni członkowie poszli do Legionów, a innych do wojska powołano. Teraz zawiązaliśmy sobie na nowo «Katolickie Stowarzyszenie młodzieży polskiej» i chcemy być w łączności z «Sekretaryatem jeneralnym» w Krakowie. Jest nas już zorganizowanych 14 chłopców, a jeszcze wielu chce się zapisać do naszego Stowarzyszenia. Zebrania urządzamy sobie co niedzielę popołudniu tymczasowo w pomieszkaniu ks. katechety, bo jeszcze lokalu swego nie mamy, bo tu mało mieszkań jest po wojnie w Radymnie, wszystko spalone. Tutejsze Kółko rolnicze ofiarowało nam 100 K na zakupno pożytecznych książek, za co członkom Kółka składamy «Bóg zapłać»¹².

Po ponad dwóch latach pracy w Radymnie, z początkiem czerwca 1918 roku ksiądz Matusz został zamianowany wikariuszem przy katedrze przemyskiej¹³. Na parafię składały się miasto stołeczne Przemyśl z przedmieściami: Błonie, Garbarze, Mnisze, Podgórze, Podzamcze, Zasanie i Lipowce. Liczbę mieszkańców określano na około 30.000 łacinników, około 10.000 grekokatolików, kilkuset akatolików i około 16.000 Żydów. Troską duszpasterską otaczał wiernych ks. Władysław Sarna, urodzony w roku 1858, a ordynowany w roku 1883. Patronat przynależał do cesarza austriackiego, a później do rządu Rzeczypospolitej. Słowo Boże było głoszone w kościele katedralnym pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Jana Chrzciciela konsekrowanym w roku 1743 oraz w kilku obiektach sakralnych. Sieć placówek oświatowych była bardzo rozbudowana, stąd posługę pełnili liczni katecheci i prefekci. Wierni mogli pogłębiać swoją formację religijną w ramach Bractw: Przenajświętszego Sakramentu, Różańcowego, Szkaplerznego, Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, Najświętszej Maryi Panny Królowej Korony Polskiej, Świętej Rodziny i Wstrzemięźliwości, a także Apostolstwa Serca Jezusowego i Sodalicji Mariańskich mężczyzn, kobiet i nauczycieli. Ks. Józef Matusz wszedł wówczas jako prokurator w skład kolegium wikariuszów. Należeli do niego również senior ks. Stanisław Kmiotek oraz ks. Władysław Opaliński i ks. Michał Kluz¹⁴.

12. S. Majerewicz, *Listy członków. Radymno*, „Młodzież Polska”, 1 (1917), nr 4, s. 6.

13. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza; *Wiadomości dyecezałne*, „Echo Przemyskie”, 23 (1918), nr 23, s. 2.

14. *Schematismus pro anno Domini 1917*, s. 31-34; *Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis iuxta statum de mense Aprili a. D. 1919*, Premislae 1919, s. 15.

Na początku 1919 roku, na wezwanie Episkopatu Polski i za poparciem prymasa Edmunda Dalbora, urządzono w Poznaniu kurs społeczny. Jednym z czterdziestu uczestniczących w nim księży z wszystkich diecezji polskich był właśnie ks. Józef Matusz. Podczas czterotygodniowych obrad instruktazowych dyskutowano nad zasadami katolickiej pracy społecznej, a całe szkolenie uwieczniono założeniem trzech ogólnopolskich organizacji skupiających młodzież, kobiety i robotników. Jak pisano po dwóch dekadach: „Uczestnicy kursu rozjechali się do domów i rozpoczęli żmudną pracę organizacyjną, która stała się podwalinami dzisiejszej Akcji Katolickiej. Inne to były czasy! Trzeba było walczyć z trudnościami, o których dziś, po przełamaniu pierwszych lodów, nikt nie pamięta. Pierwsi «sekretarze jeneralni» przewyżczyli je. Po kilku latach oddawali ster prac w inne ręce, przechodząc na dalsze pola działania, wnosząc wszędzie ducha płynącego z kursu 1919 – zapalą apostołski, poczucie organizacyjnego ładu, sprawność i umiejętność pracy. (...) [Jednym] z tych weteranów [był] ks. kan. Józef Matusz, sekretarz jeneralny KSMM w Przemyślu. Objął on swój urząd zaraz po ukończeniu kursu i wytrwał na nim aż do śmierci”¹⁵. Dodać można, że funkcję sekretarza generalnego „pro actione sociali” w obrębie diecezji przemyskiej ksiądz Matusz pełnił wspólnie z ks. Alojzym Sierżęgą i ks. Władysławem Opalińskim¹⁶.

Znakiem tego, jak ważne znaczenie przypisywał ks. Józefowi Matuszowi bp Józef Sebastian Pelczar, był udział duszpasterza młodzieży w XV Kongregacji Księży Dziekanów zorganizowanej 3 czerwca 1919 r. w Przemyślu. Podczas tej narady pasterz diecezji poruszył problem prowadzenia akcji katolicko-społecznej. Poprosił też młodego kapłana, aby wystąpił jako prelegent, przybliżając organizację i działalność związków młodzieżowych w diecezji poznańskiej¹⁷. Wygłoszony wówczas referat został osobno opublikowany na łamach „Kroniki Diecezji Przemyskiej”, aby z tematem tym zapoznały się szersze kręgi duchowieństwa¹⁸. Wspomnieć należy, że już wtedy z przemysła i doświadczeń księdza Matusza korzystano również poza granicami diecezji przemyskiej. Przykładowo jesienią 1919 roku wspomniany referat opublikowano w dwóch numerach „Wiadomości Diecezjalnych Lubelskich” pod tytułem *Organizujemy Młodzież Polską*¹⁹.

15. B., *Śp. Ks. Kanonik Matusz*, „Kierownik”, 16 (1937), nr 3, s. 76.

16. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 19 (1919), z. 3-4, s. 79; *Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1921*, Premislae MCMXXI, s. 10; H. Borcz, *Akcja Katolicka w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego*, „Saeculum Christianum”, 1 (1994), nr 2, s. 270.

17. *Sprawozdanie z XV Kongregacji XX. Dziekanów odbytej 3 czerwca 1919 w Przemyślu*, KDP, 19 (1919), z. 5-7, s. 91-93.

18. J. Matusz, *O pracy nad młodzieżą*, KDP, 19 (1919), z. 5-7, s. 97-104.

19. J. Matusz, *Organizujemy Młodzież Polską*, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 1 (1919), nr 9, s. 279-281; toż, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 1 (1919), nr 10, s. 303-307.

W tymże roku na wniosek sekretarzy generalnych akcji katolicko-społecznej biskup przemyski urządził w dniach 20-21 sierpnia kurs społeczny. Jego celem było zapoznanie uczestników z organizacjami oświatowo-kulturalnymi na wzór takich zrzeszeń wielkopolskich i ujednoczenie form prowadzonej pracy. W szkoleniu wzięło udział 110 księży z całej diecezji, którzy później realizowali w terenie podjęte postulaty. Jednym z prelegentów na kursie był ks. Józef Matusz. W pierwszym dniu kursu przybliżył on kwestię *O agitacji na rzecz stowarzyszenia*, a w drugim zaprezentował referat *O finansach*²⁰.

Co ważniejsze, po zakończeniu kursu społecznego odbył się Zjazd Delegatów Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w diecezji przemyskiej. Obrady otworzył ks. Józef Matusz, który przemówił na temat potrzeby utworzenia organizacji o szczeblu diecezjalnym. W odpowiedzi obecni uchwalili rezolucję, na podstawie której złączono wszystkie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w jedną organizację diecezjalną pod nazwą Związek Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w Przemyślu. Zdecydowano zarazem o przystąpieniu do centralnej organizacji ogólnopolskiej Zjednoczenia Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w Poznaniu i przyjęciu w całości jej statutu. Podczas tegoż Zjazdu Delegatów wybrano też Zarząd Związku, a jednym z jego członków został ksiądz Matusz²¹. Niezależnie od tego kapłan udzielał się na forum ogólnopolskim. W dniach 3-4 grudnia 1919 r. wziął udział w I Zjeździe Sekretarzy Generalnych Związków Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w Warszawie. W zastępstwie nieobecnego sekretarza Zarządu Zjednoczenia protokołował trwające obrady²².

Z dniem 1 lutego 1920 r. haczwianin został zwolniony z obowiązków kooperatora katedralnego i otrzymał nominację na generalnego sekretarza diecezjalnego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej²³. Odtąd w całości poświęcił się promowaniu akcji katolicko-społecznej. Główny wysiłek obrócił na organizowanie struktur diecezjalnych i terytorialnych Stowarzyszenia²⁴. Angażował się też w organizację diecezjalnych zjazdów delegatów Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej. Tak było w roku 1921, gdy 3 sierpnia przybyło do Przemyśla około 100 druhen i druhow. Sekretarz generalny złożył wówczas sprawozdanie z działalności Związku za ubiegły rok. Uczestniczył też w zjeździe patronów i delegatów Stowarzyszeń Młodzieży w dniach 7-8 lipca 1922 r.²⁵

20. *Sprawozdanie z kursu społecznego odbytego w Przemyślu w dniach 20-go i 21-go sierpnia 1919 r.*, KDP, 19 (1919), z. 8-12, s. 124-135.

21. Tamże, s. 135-136.

22. *Okólnik nr 1. Nasze Stowarzyszenia Młodzieży*, w: *Rok 1919-1924. Pięciolecie Płockiego Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej*, Płock 1925, s. 82.

23. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza.

24. A. Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej*, s. 217.

25. *Sprawozdanie ze Zjazdu Delegatów „Związku Stowarzyszeń Młodzieży”*, „Kierownik Stowarzyszeń”, 1 (1921), nr 4, s. 6; *Zjazd delegatów Stowarzyszeń Młodzieży polskiej*, „Ziemia

Duszpasterz młodzieży był zapraszany na kongregacje dziekańskie, gdzie referował kwestię rozwoju stowarzyszeń młodzieży. Miało tak miejsce: 6 października 1920 r., 7 lipca 1921 r. i 14 sierpnia 1922 r.²⁶ Za ostatnim razem jego sprawozdanie zostało opublikowane jako osobny referat do wiadomości całego duchowieństwa. Informował w nim m.in.: „Sekretarz jeneralny wyjeżdżał 25 razy, 8 razy spotykał się zaś z odmową czynników miejscowych, gdy proponował wyjazd w celu zorganizowania Stow. (...) Sekretarz jeneralny czuje się osamotnionym w działaniu, nie doznając z nikąd pomocy i poparcia moralnego”²⁷.

W dniach 30-31 stycznia 1923 r. ksiądz Matusz przystąpił do egzaminu konkursowego na proboszcza. Jego wiedza i przygotowanie musiały być bardzo dobre, skoro zdał go z wyróżnieniem²⁸. Potwierdzenie kwalifikacji umożliwiło mu starania o objęcie stanowiska rządcy parafii. Już 13 lutego tegoż roku władze diecezjalne powierzyły mu probostwo w Jaworniku Polskim zaliczanym do dekanatu dynowskiego. Na stanowisku tym był następcą ks. Franciszka Prusaka, zmarłego 3 grudnia 1922 r.²⁹

Parafia jawornicka nie posiadała swojego kołatora, była wolnego nadania. Należały do niej: Biedaczów, Hadle, Huta, Jawornik Polski, Jawornik wieś, Kosztowa i Laskówka. Żyło tam 5.200 katolików, około 1.200 grekokatolików i około 470 Żydów. Współpracownikami proboszcza byli wikariusze. Pierwszym był pochodzący z Budziwoja ks. Marian Borowiec, posługujący tam do 15 maja 1923 roku. Kolejnym był ks. Karol Złotek rodem z Motycza Poduchownego koło Gorzyc, który duszpasterzował do 15 marca 1925 r. Prawdy wiary były przekazywane dzieciom w czterech szkołach. Miejscem celebrowania nabożeństw był murowany kościół pw. św. Andrzeja, zbudowany w roku 1839, a konsekrowany w roku 1907. Oprócz tego na cmentarzu grzebalnym znajdowała się kaplica pw. Najświętszej Maryi Panny dostosowana do sprawowania kultu Bożego. Wspomnieć też trzeba, że w okręgu parafialnym czynna była jedna filialna cerkiew grekokatolicka w Hadlach. Aktywność wierzących przejawiała się m.in. poprzez istnienie Bractw:

Przemyska”, 7 (1921), nr 33, s. 3; *Zjazd Patronów Stowarzyszeń młodzieży i delegatów Stowarzyszeń młodzieży*, „Ziemia Przemyska”, 8 (1922), nr 29, s. 2.

26. *Sprawozdanie z XVI Kongregacji XX. Dziekanów odbytej pod przewodnictwem J. E. Najdostojniejszego Arcypasterza*, KDP, 20 (1920), z. 9-10, s. 102; *Sprawozdanie z XVII Kongregacji XX. Dziekanów odbytej dnia 7 lipca r. 1921*, KDP, 21 (1921), z. 7-9, s. 75; *Sprawozdanie z XVIII Kongregacji XX. Dziekanów odbytej dnia 14 sierpnia 1922 w auli Seminarjum duchownego w Przemysku*, KDP, 22 (1922), z. 9-12, s. 165; *Z diecezji przemyskiej*, „Przewodnik Społeczny”, 2 (1920), nr 2, s. 92.

27. *Referat X. Matusza*, KDP, 22 (1922), z. 9-12, s. 170-171.

28. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza.

29. Tamże.

Przenajświętszego Sakramentu, Różańcowego, Świętej Rodziny i Wstrzemięźliwości oraz Apostolstwa Modlitwy i Stowarzyszenia Świętych Aniołów Stróżów³⁰.

Co trzeba zaznaczyć, mimo wykonywania pracy parafialnej ksiądz Matusz w dalszym ciągu koordynował działalność Stowarzyszeń Młodzieży w diecezji przemyskiej³¹. Jesienią 1923 roku dla pomocy przydzielono mu kapelana biskupiego ks. Teofila Górnickiego. Z dniem 1 marca następnego roku tego drugiego zastąpił dotychczasowy wikariusz przeworski ks. Józef Prajsnar, któremu biskup Pelczar zlecił stałe urzędowanie w biurze Sekretariatu dla Młodzieży w Przemyślu³².

W parafii jawornickiej ks. Józef Matusz nie przebywał długo, bowiem niewiele ponad dwa lata. Samodzielne kierowanie wspólnotą parafialną i realia związane z tą pracą nie spełniały jego oczekiwań, skutkiem czego złożył dobrowolnie rezygnację z funkcji rządcy parafii. Przepuszczać można też, że wpływ na to miał fakt, że praca organizacyjna nie była do pogodzenia z sumiennym wypełnianiem obowiązków proboszczowskich³³. Dymisja ta została przyjęta przez władze diecezjalne, które postanowiły zaangażować kapłana na tym odcinku duszpasterstwa, w którym już się sprawdził³⁴. Pisząc o posłudze w parafiach, świadkowie jego życia wspominali: „Nie na tym jednak polu pracy przyszłość jego miała się utrwalić. Z woli Ks. Biskupa Pelczara³⁵ przeszedł na inny teren działalności i poświęcił się całym sercem i całą duszą organizacji stowarzyszeń młodzieży polskiej w naszej rozległej diecezji”³⁶.

16 marca 1925 r. został ponownie zamianowany sekretarzem generalnym Związku Stowarzyszeń Młodzieży w diecezji przemyskiej³⁷. Na stanowisku tym pracował przez kolejne lata. Kontynuował działania realizowane wcześniej przez ks. Józefa Prajsnara przeznaczonego na wikariat w Jarosławiu. Przez pierwsze

30. *Schematismus pro anno Domini 1917*, s. 78-79; *Elenchus pro anno Domini 1923*, Premislae MCMXXIII, s. 32; *Elenchus pro anno Domini 1924*, Premislae MCMXXIV, s. 29.

31. *Elenchus pro anno Domini 1923*, s. 13; *Elenchus pro anno Domini 1924*, s. 9.

32. *Katolickie Związki młodzieży*, KDP, 23 (1923), z. 9-10, s. 130; *Drugi sekretarz generalny dla Stowarzyszeń Młodzieży*, KDP, 24 (1924), z. 3-4, s. 54.

33. Dobitnie wybrzmiała informacja przekazana podczas kongregacji dziekańskiej w 1923 roku: „Obowiązków proboszcza poza Przemyślem niepodobna pogodzić z obowiązkami sekretarza, który w Przemyślu powinien prowadzić biuro i stąd akcją w diecezji kierować”. *Sprawozdanie z XIX Kongregacji XX. Dziekanów odbytej dnia 22 sierpnia 1923 w auli Semin. duch. w Przemyślu*, KDP, 23 (1923), z. 5-8, s. 89.

34. *Wiadomości kościelne*, „Głos Narodu”, 31 (1925), nr 66, s. 5.

35. W rzeczywistości bp Józef Sebastian Pelczar skierował księdza Matusza do pracy organizacyjnej w 1920 roku. Po raz drugi zadanie to powierzył mu nowy biskup przemyski Anatol Nowak.

36. E. S., *Ś. p. Ks. Józef Matusz. Sekretarz Generalny Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej*, KDP, 38 (1938), z. 2-3, s. 139.

37. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza.

lata ksiądz Matusz zajmował się samodzielnie całym Związkiem Stowarzyszeń Młodzieży. Z biegiem czasu, wraz z rozwojem organizacji, okazała się potrzeba jej rozdzielenia na gałąź męską i żeńską, co dokonało się 29 czerwca 1927 r. Opiekę duszpasterską nad pierwszą z nich objął były proboszcz jawornicki, zaś drugą powierzono wikariuszowi katedralnemu ks. Marcinowi Tomace³⁸. Jak relacjonowano w roku 1929: „Jednym z tych niestrudzonych pracowników i pionierów pierwszego ruchu organizacyjnego wśród młodzieży diecezjalnej jest obecny Czcigodny Sekretarz Jeneralny Związku Męskiego X. Józef Matusz, który, acz w nader trudnych warunkach powojennych, luźne i różne zrzeszenia reorganizuje, zakłada nowe, tworzy i pomnaża liczbę Stowarzyszeń Męskich i Żeńskich na zasadach i formach jednolitej organizacji, urządza biuro sekretarjatu, powołuje Radę związkową i doprowadza bezmiernym wysiłkiem do tego, że w roku 1926, 31 grudnia liczy Związek przemyski mieszany Stowarzyszeń Męskich 54 a Żeńskich 30, prowadzonych osobno w ewidencji i książkowo”³⁹.

Wskazać tu warto przykładowe formy działalności ks. Józefa Matusza. Przede wszystkim dbał o upowszechnienie idei stowarzyszeniowych wśród duchownych. Podobnie jak wcześniej cieszył się w tym zakresie poparciem biskupa Pelczara, takie samo zrozumienie zyskał u jego następcy, bpa Anatola Nowaka. Przywołać tu można reakcję pasterza diecezji na sprawozdanie złożone przez księdza Matusza podczas kongregacji dziekańskiej w 1927 roku i jego prośbę o organizowanie Stowarzyszeń Młodzieży w tych parafiach, w których jeszcze nie zaistniało. Jak zrelacjonowano wówczas: „Ks. Biskup Ordynariusz wyraża swe uznanie dla tej akcji i zachęca XX. Dziekanów do jej popierania”⁴⁰. Haczowianin prezentował swoje referaty na naradach księży dziekanów również w innych latach⁴¹.

38. *Schematismus pro anno Domini 1925*, Premislae MCMXXV, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1926*, Premislae MCMXXVI, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1927*, Premislae MCMXXVII, s. 20; *Schematismus pro anno Domini 1928*, Premislae MCMXXVIII, s. 20; *Schematismus pro anno Domini 1929*, Premislae MCMXXIX, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1930*, Premislae MCMXXX, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1931*, Premislae MCMXXXI, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1932*, Premislae MCMXXXII, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1933*, Premislae MCMXXXIII, s. 21; *Schematismus pro anno Domini 1934*, Premislae MCMXXXIV, s. 22; *Schematismus pro anno Domini 1935*, Premislae MCMXXXV, s. 14.

39. *Sprawozdanie Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Przemysłu za rok 1928*, Przemysł 1929, s. 11. Por. *Sprawozdanie Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Przemysłu za rok 1929*, Przemysł 1930, s. 3.

40. *Sprawozdanie z Kongregacji Księży Dziekanów odbytej w Przemysłu dnia 22 września 1927*, KDP, 27 (1927), z. 8-9, s. 186.

41. *Sprawozdanie z Kongregacji Księży Dziekanów odbytej w Przemysłu dnia 24 października 1929 roku*, KDP, 29 (1929), z. 8-9, s. 164-166; *Sprawozdanie z Kongregacji Księży Dziekanów odbytej w Przemysłu dnia 23 października 1930*, KDP, 30 (1930), z. 9-10, s. 313-314

Inną formą aktywności księdza Matusza było uczestnictwo w diecezjalnych spotkaniach młodzieży. Odwołać się tu wystarczy tylko do roku 1927. W kwietniu 1927 wziął udział w zjeździe patronów Stowarzyszeń Młodzieży. 29 czerwca był obecny na zjeździe delegatek Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Żeńskiej. Po kilku dniach, 3 lipca, przybył na zjazd delegatów Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej. Za każdym razem składał sprawozdanie z działalności Związku⁴². Takie wystąpienia miały miejsce również w innych latach⁴³.

Sekretarz generalny nie zaniedbywał też działalności szkoleniowej. Zaangażował się w organizację trzydniowego szkolenia poświęconego Akcji Katolickiej dla alumnów piątego roku urządzonego w Seminarium Duchownym w Przemyśle w dniach 14-16 kwietnia 1930 r. W tymże roku wygłosił dla 140 kapłanów wykład o Stowarzyszeniach Młodzieży i ich prowadzeniu na diecezjalnym kursie duszpasterskim, który odbył się w dniach 15-17 września w Przemyśle. Po roku, w dniach 27-28 września, był prelegentem na kursie Akcji Katolickiej dla księży instruktorów dekanalnych diecezji przemyskiej⁴⁴. Podobne zadania spełniał w wielu mniejszych ośrodkach oddalonych od Przemyśla. Jako przykład służyć może poprowadzenie bezpłatnego, jednodniowego kursu dla Zarządów Stowarzyszeń Młodzieży okręgu rzeszowskiego urządzonego w Rzeszowie 4 marca 1926 r. Wzięli w nich udział chłopcy i dziewczęta z Boguchwały, Głogowa, Krasnego, Rzeszowa, Słociny i Staromieścia, a także przedstawiciele nauczycieli i duszpasterzy z tych parafii. Ksiądz Matusz wygłosił wówczas cztery wykłady: *Nasze stowarzyszenia (ich organizacja)*, *Kierunki pracy w stowarzyszeniu*, *Obowiązki członków Zarządu i Urozmaicenia*⁴⁵. Prowadził również kursy dla członków Zarządów Stowarzyszeń Męskich⁴⁶.

Oprócz tego zapraszano go na oficjalne powołania Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej, jak 18 grudnia 1927 r. w Jaćmierzu. Jak zapisano w relacji z tego wydarzenia: „Po odśpiewaniu pieśni do św. Stanisława i deklamacji zabrał głos sekretarz jeneralny ks. Matusz z Przemyśla, który w pięknej przemowie zachęcił młodzież do trwałego przeprowadzania haseł Stowarzyszenia Młodzieży w ży-

42. Gezet, *Z Przemyśla*, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 113, s. 3; toż, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 182, s. 3; tegoż, *Ruch organizacyjny wśród młodzieży*, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 184, s. 6; *Zjazd Żeńskich Stowarzyszeń Młodzieży*, „Ziemia Przemyska”, 13 (1927), nr 29, s. 1-2.

43. Zob. *Zjazd Patronów*, „Doniesienia”, 2 (1926), nr 3, s. 2.

44. W. Tomaka, *Krótki rzut oka na dotychczasową Akcję Katolicką w diecezji Przemyskiej*, KDP, 31 (1931), z. 4, s. 163; *Diecezjalny Kurs duszpasterski w Przemyśle*, KDP, 31 (1931), z. 10-11, s. 387; *Sprawozdanie z kursu Akcji Katolickiej dla Księży Instruktorów dekanalnych, odbytego w Przemyśle w dniach 27 i 28 września 1932 r.*, KDP, 32 (1932), z. 10-11, s. 307, 314-315.

45. [S.] Kulanowski, *Z ruchu młodzieży*, „Ziemia Rzeszowska”, 8 (1926), nr 12, s. 1.

46. Zob. *Kursy zarządowe*, „Doniesienia”, 10 (1934), nr 3-4, s. 11.

ciu. Serdeczny ten zew do druhów wywarł na zebranych głębokie wrażenie⁴⁷. Dowodem zaangażowania kapłana w terenie może być jego obecność na Zlocie Okręgowym Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej powiatu rzeszowskiego 16 maja 1932 r. w Rzeszowie. Zaprezentował wówczas referat pt. *Służba dla Ojczyzny z S. M. P.*⁴⁸ Nic dziwnego, że w 1933 roku przemyski korespondent „Kurjera Lwowskiego” informował: „Stowarzyszenia rozwijają się w naszej diecezji wprost żywiłowo, co w głównej mierze jest zasługą niezmordowanego ks. dyr. Matusza”⁴⁹.

Jako sekretarz generalny ksiądz Matusz reprezentował przemyski Związek Młodzieży podczas spotkań ogólnokrajowych. Tak było w czerwcu 1927 roku, gdy urządzono zlot przedstawicieli młodzieży żeńskiej w Poznaniu. Podobnie było podczas Zjazdu Delegatów Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej 29 czerwca 1931 r. we Lwowie. Co istotne, haczowianin wygłosił wówczas przemówienie powitalne do przybyłych⁵⁰. 26 maja 1927 r. na zjeździe delegatów Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej diecezji tarnowskiej w Tarnowie wygłosił referat pt. *Nasz program*⁵¹. W 1930 roku wszedł w skład komitetu honorowego Ogólnopolskich Zawodów Lekkoatletycznych, Sportowych i Strzeleckich o mistrzostwo SMP rozegranych w dniach 14-15 sierpnia⁵². Wspomnieć warto również, że na początku lat 30. XX wieku piastował funkcję delegata do Wojewódzkiej Komisji Przystosowania Rolniczego we Lwowie⁵³.

Na zmodyfikowanie form pracy organizacyjnej przyniosło utworzenie Akcji Katolickiej jako organizacji zatwierdzonej przez Komitet Episkopatu Polski. Przy okazji wdrażania zmian w diecezji przemyskiej bp Anatol Nowak informował duchowieństwo: „Po jasnych orzeczeniach Stolicy Apostolskiej musimy uważać pracę kapłanów w Stowarzyszeniach Młodzieży za obowiązek duszpasterski i spełnienia tego obowiązku będziemy ściśle wymagać. Pomocy i porady w zakładaniu tych stowarzyszeń, będących częścią Akcji Katolickiej, udzielię chętnie Generalni Sekretarze Związków Stowarzyszeń Młodzieży księża Józef Matusz i Marcin Tomaka, do których w tych sprawach należy się zwracać”⁵⁴.

47. Z Jaćmierza, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 350, s. 5.

48. *Imponujący zlot*, „Ziemia Rzeszowska”, 14 (1932), nr 32, s. 1.

49. *Kronika przemyska*, „Kurjer Lwowski”, 6 (1933), nr 184, s. 9.

50. *Na „zlot” młodzieży żeńskiej do Poznania*, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 151, s. 7; *Sprawozdanie ze Zjazdu Deleg. S. M. P. m. we Lwowie dnia 29 czerwca 1931*, „Głos Związku Młodzieży”, 8 (1931), nr 7-9, s. 2-3.

51. S. W., *Zjazd Delegowanych Stowarzyszeń M. P.*, „Lud Katolicki”, 17 (1927), nr 24, s. 7; *Złożyście egzamin – na b. dobrze!*, „Młody Polak”, 7 (1927), nr 6, s. 92-93.

52. *Ogólnopolskie zawody lekko-atletyczne, sportowe i strzeleckie o mistrzostwo Stow. Młodzieży Polskiej*, „Dobry Pasterz”, 2 (1930), nr 32-33, s. 5.

53. *Przystosowanie Rolnicze*, „Głos Związku Młodzieży”, 8 (1931), nr 3, s. 5.

54. A. Nowak, *Do Wielebnego Duchowieństwa o najważniejszych zadaniach Akcji katolickiej w r. 1931*, KDP, 31 (1931), z. 1, s. 9.

Haczowianin wszedł w skład Rady Diecezjalnej Akcji Katolickiej istniejącej od 3 marca 1933 r.⁵⁵ Po uformowaniu się struktury Akcji Katolickiej w diecezji przemyskiej 7 lipca 1934 r. został sekretarzem generalnym dwóch kolumn: Katolickiego Stowarzyszenia Mężów i Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej. Na tym gruncie współpracował z ich asystentem kościelnym ks. Edwardem Sandałowskim, pozostającym jednocześnie prezesem KSMM oraz z prezesem KSM Kazimierzem Wołkowickim⁵⁶. W roku 1936 skupił się na pracy z kolumną młodzieżową organizacji, natomiast sekretarzem generalnym KSM został ks. Franciszek Michalec⁵⁷. Utrzymywał bliskie relacje z organizacją w sąsiedniej diecezji tarnowskiej. Wiadomo, że w styczniu 1935 roku odwiedził sekretariat diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Tarnowie, „żywo interesując się urządzeniem biura i techniką pracy”⁵⁸.

Także i w tym okresie ks. Józef Matusz realizował wcześniejsze zadania organizacyjne. Odwołać się wystarczy do niektórych jego działań w roku 1935. W dniu 18 marca przybył na Zjazd Delegatów Kierownictw Katolickich Stowarzyszeń Mężów i Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Męskiej okręgu przeworskiego. W niedzielę 16 czerwca uczestniczył w XV Zjeździe Delegowanych Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej w Przemyśle, na którym złożył swoje sprawozdanie⁵⁹. W lipcu przemawiał na zlocie okręgu dynowskiego w Nozdrzcu. 28 lipca wygłosił referat pt. *Z czem wrócimy do domów z zlotu w Strzyżowie* na wspólnym zlocie okręgowym KSMM i KSMŻ okręgu strzyżowskiego. 18 sierpnia zjawił się na podobnym wspólnym zlocie KSMM i KSMŻ okręgu przeworskiego w Markowej, gdzie przedstawił plan pracy oddziałów młodzieżowych. W tymże miesiącu przemówił na temat najbliższych zadań KSMM w diecezji przemyskiej na okręgowym zlocie KSMM w Rzeszowie⁶⁰.

55. *Sprawozdanie Diecezjalnego Instytutu A. K. w Przemyśle za rok 1933*, KDP, 34 (1934), z. 4, s. 124.

56. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza; *Zawiadamiamy P. T. Duchowieństwo o nominacji Władz w Stowarzyszeniach Akcji Katolickiej*, KDP, 34 (1934), z. 8-10, s. 239; *Sprawozdanie Diecezjalnego Instytutu A. K. z działalności za pierwsze półrocze 1934*, KDP, 34 (1934), z. 11-12, s. 313-314; *Z życia katolickiego w Przemyśle*, „Kurjer Lwowski”, 7 (1934), nr 281, s. 5; H. Borcz, *Akcja Katolicka w diecezji przemyskiej*, s. 276.

57. *Zmiany na stanowiskach i urzędach kościelnych*, KDP, 36 (1936), z. 11-12, s. 345.

58. *Diecezjalny Instytut A. K.*, „Posłaniec Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej”, 3 (1935), nr 2, s. 24.

59. W. k., *Katolicko-społeczna praca na wsi*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 79, s. 3; *Zjazd Delegowanych K. S. M. M.*, „Wielkopolanin”, 6 (1935), nr 74, s. 14; b, *Tętno katolickiego Przemyśla*, „Dziennik Wileński”, 19 (1935), nr 171, s. 5; *Po Zjeździe delegowanych*, „Doniesienia”, 11 (1935), nr 7-8, s. 25-26.

60. J. S., *Złoty okręgowy K. S. M. w Przemyśle*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 207, s. 3; *Złot K. S. M. w Rzeszowie*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 223, s. 3; *Złot K. S. M. w Przeworsku*, „Głos

Kapłan włączał się także w warsztaty organizacyjne dla druhów. Przykładowo w dniach 8-9 grudnia 1934 r. poprowadził kurs dla członków stowarzyszeń wchodzących w skład Akcji Katolickiej w Borysławiu. Jak relacjonowano: „Frekwencja była tak duża, że wspaniale udekorowana sala Domu Katolickiego zaledwie zdołała pomieścić chętnych żywego słowa z ust tak znakomitego kaznodziei, jakim jest ks. kanonik Matusz”⁶¹. Był współautorem programu kursu przodowników Akcji Katolickiej i członków Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej na Katolickim Uniwersytecie Ludowym w Ujeznej koło Przeworska. Pierwszy taki trzymiesięczny kurs dla 22 druhów urządzono jesienią i zimą na przełomie lat 1935/1936, a kolejny, dla 19 przodowników wiosną 1936 roku⁶².

Znamienne jest świadectwo zawarte we wspomnieniu o ks. Matuszu po jego śmierci: „Tu dopiero zabłysnął Jego talent, tu okazała się Jego prawdziwie apostołska gorliwość. Przeorał całą diecezję swą pracą wytrwałą, zaszedł w zapomniane zakątki miasteczek i wsi, uczył, zachęcał i organizował młodzież, o której duszę zaczynała się wówczas gorsząca walka o podłożu politycznym. Jego dziełem są setki Oddziałów młodzieży męskiej i mężów katolickich, które swą postawą i dorobkiem moralnym i materialnym wzbudzają wszędzie szczere uznanie i zasłużone pochwały. Twórczy katolicyzm zabłysnął wśród naszych mężów i młodzieży płomieniem jasnym i pełnym nadziei, dzięki ofiarnej pracy ś. p. Ks. kan. Matusza i stał się murem obronnym przeciw zgubnej a często bezbożnej akcji wrogów Polski i Kościoła. I w tym jest wielka zasługa zmarłego kapłana-działacza, że najlepsze jednostki spośród naszych mężów i młodzieży pozyskał dla dobrej sprawy i postawił na gruncie prawdziwie bożym i narodowym, a dla przyszłej pracy organizacyjnej przygotował doskonale rozbudowaną centralę w Przemysłu”⁶³.

Ksiądz Matusz doceniał rolę, jaką w życiu stowarzyszeń odgrywa prasa organizacyjna. Upatrywał w niej ważne narzędzie w popularyzowaniu wartości katolickich, a zarazem pomoc w prowadzeniu oddziałów w terenie i drogę do integracji członków Związków. W latach 1925-1932 zajmował się wydawaniem corocznych *Sprawozdań Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w Przemysłu*, a później *Sprawozdań Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemysłu*. Od roku 1925 redagował też czasopismo „Doniesienia Związku Młodzieży

Narodu”, 42 (1935), nr 227, s. 3; Sig, *Okręgowe zloty K. S. M. w Małopolsce*, „Wielkopolanin”, 6 (1935), nr 99, s. 8; tegoż, *Zlot okręgu strzyżowskiego*, „Wielkopolanin”, 6 (1935), nr 100, s. 8; *Pokłosie Zlotów Okręgowych*, „Doniesienia”, 11 (1935), nr 7-8, s. 30-31.

61. *Z życia Akcji Katolickiej*, „Kurjer Powszechny”, 7 (1934), nr 348, s. 5.

62. S. Rymar, *Katolicki Uniwersytet Ludowy w Ujeznej*, „Kurjer Warszawski”, 116 (1936), nr 307, s. 18.

63. E. S., ś. p. Ks. Józef Matusz. *Sekretarz Generalny Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej*, KDP, 38 (1938), z. 2-3, s. 140. Por. Z. Głowacki, *Biogramy zmarłych księży archidiecezji przemyskiej*, Przemysł 2022, s. 75.

Polskiej w Przemysłu”, przemianowane w 1930 roku na „Doniesienia Związku Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemysłu”, później na „Doniesienia Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej w Przemysłu”⁶⁴.

Aktywność kapłana nie ograniczała się tylko do diecezji przemyskiej. Po jego śmierci wspominało: „Zaorany pracą swoją bezpośrednią, zawsze chętnie brał udział w działalności ogólnopolskiego Związku, przez długie lata był tu członkiem zarządu i sekretarzem. Podkreślał często, że tylko jednolity, ogólnopolski, silny ruch młodzieży katolickiej potrafi sprostać wielkim potrzebom naszego narodu – tej sprawie służył szczerze i ofiarnie”⁶⁵.

W pierwszym rzędzie uwagę tu zwrócić trzeba na funkcje pełnione przez ks. Józefa Matusza w Zjednoczeniu Młodzieży Polskiej. Zachowane sprawozdania z działalności organizacji przekazały, że w latach 1924-1925 wchodził w skład prezydium Rady Naczelnej jako wiceprezes. Podczas zjazdu Rady Naczelnej w dniach 23-24 lipca 1925 r. w Lublinie został powołany w skład Sądu Naczelnego. Podobnie miało miejsce po roku, podczas zjazdu w Wejherowie w dniach 19-20 sierpnia. W 1927 roku pełnił funkcję delegata Zarządu do spraw pozabiurowych. Podczas zjazdu Rady Naczelnej w dniach 5-6 lipca 1928 r. w Krakowie ponownie został członkiem Sądu Naczelnego. Podczas obrad w dniach 1-2 lipca 1930 r. powołano go do prezydium Rady Naczelnej jako sekretarza. Stanowisko takie zajmował również później, na mocy uchwały zjazdu Rady Naczelnej zorganizowanego w dniach 1-4 grudnia 1931 r. w Poznaniu. Z kolei na zjeździe w tymże mieście 3 lipca 1934 r. został II wiceprezesem w prezydium Rady Naczelnej⁶⁶.

Jak wspomniano, w połowie lat 30. zaangażował się w działalność Katolickiego Stowarzyszenia Mężów. Zachowane przekazy informują, że wziął udział m.in. w Zjeździe Konstytucyjnym Katolickiego Związku Mężów w Warszawie w dniu 1 sierpnia 1934 r. Celem tego spotkania było skonsolidowanie i usprawnienie pracy Stowarzyszeń Mężów w całym kraju. Na zjeździe przyjęto Stowarzyszenie

64. A. Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej*, s. 217.

65. B., *Śp. Ks. Kanonik Matusz*, s. 76.

66. *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1925*, Poznań 1926, s. 8; *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1926*, Poznań 1927, s. 11; *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1927*, Poznań 1928, s. 11; *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1928*, Poznań 1929, s. 15; *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1930*, Poznań 1931, s. 10; *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1931*, Poznań 1932, s. 3; *Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej (Katolickiego Związku Młodzieży Męskiej i Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej) za rok 1934*, Poznań 1935, s. 4; *Nowe władze Zjednoczenia Młodzieży*, „Głos Narodu”, 35 (1928), nr 183, s. 7; *Zjazd Rady Naczelnej Zjednoczenia Młodzieży Polskiej w Krakowie*, „Czas”, 80 (1928), nr 154, s. 3.

przemyskie jako członka zwyczajnego Związku, a jednocześnie haczowianin wybrany został w skład Zarządu Związku⁶⁷.

Jeden ze świadków działalności księdza Matusza i jego współpracowników na płaszczyźnie pracy społecznej przyznał: „Bezmała 18 lat pracy włożył w organizowanie ruchu katolickiego głównie młodzieży męskiej, a także młodzieży żeńskiej i mężczyzn. Co więcej, pracą swoją torował drogę całej Akcji Katolickiej w diecezji przemyskiej. Znali go wszędzie. Częste wyjazdy do Oddziałów, kursy, zjazdy, zloty zjednały mu wielu przyjaciół i współpracowników. Poświęcenie i ofiarność budziły zapał dla sprawy katolickiej. Systematyczność, planowość, a nadewszystko wytrwałość, prowadziły do stopniowego rozwoju i umocnienia pracy organizacyjnej. Tak to organizacje katolickie w Przemyślu, przedstawiające dziś poważną siłę, zawdzięczają w wysokim stopniu swój rozwój niezmordowanej pracy Ks. Kan. Matusza”⁶⁸.

Praca ze stowarzyszeniami kościelnymi nie wyczerpywała aktywności duszpasterskiej księdza Matusza. Chętnie brał udział w wydarzeniach świata harcerskiego. Jako przykład wskazać można spotkanie opłatkowe przemyskich drużyn żeńskich 27 grudnia 1926 r. czy podobne całej braci harcerskiej 1 stycznia 1930 r.⁶⁹ W 1927 na Walnym Zebraniu Koła Przyjaciół Harcerstwa w Przemyślu został powołany w skład Zarządu. Jego członkiem pozostawał przez kolejne lata⁷⁰. Wiosną 1927 roku zamianowano go kapelanem żeńskiego hufca harcerskiego w Przemyślu⁷¹. Po roku na podstawie dekretu L. 747/28 otrzymał nominację na kapelana harcerstwa w diecezji przemyskiej⁷². Powierzone mu obowiązki traktował bardzo poważnie i odpowiedzialnie. Przykładem konkretnych działań było włączenie się w ćwiczenia harcerskie przysposobienia wojskowego w dniach od 26 maja do 3 czerwca 1928 r. W drugim dniu obchodów celebrował w katedrze Mszę św. poprzedzając złożenie przyrzeczenia harcerskiego na zamku. Dzień później

67. *Zjazd konstytucyjny katolickiego Związku Mężów w Warszawie w dniu 1 sierpnia 1934 r.*, „Wiadomości Diecezjalne. Organ Kurji Diecezjalnej w Katowicach”, 9 (1934), nr 10, s. 347-348.

68. B., *Śp. Ks. Kanonik Matusz*, s. 76.

69. *Z życia harcerskiego*, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 2, s. 4; *Na harcerskim szlaku*, „Ziemia Przemyska”, 16 (1930), nr 2, s. 2.

70. *Z życia harcerskiego*, „Ziemia Przemyska”, 13 (1927), nr 12, s. 2; *Oświata – to potęga*. Wydawnictwo pamiątkowe z okazji 15-lecia niepodległości Państwa Polskiego, red. J. Kopeć, Przemyśl 1933, s. [140].

71. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 27 (1927), z. 3, s. 104.

72. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza; *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 28 (1928), z. 3-5, s. 115.

dokonał poświęcenia łodzi harcerskiej drużyny żeglarskiej w Przemyślu i został obdarzony godnością jej „ojca chrzestnego”⁷³.

Obszar aktywności kapłana wykraczał jednak poza sferę pracy z młodzieżą. Działał w przemyskim Związku Kapłanów „Unitas”. Współpracował ze Związkiem Księży Abstynentów. Od roku 1923 należał też do Związku Misyjnego Kleru, posiadając numer członkowski 201⁷⁴. Pozytywnie odpowiadał na inicjatywy podejmowane przez Zarząd Lig Katolickich miasta Przemyśla⁷⁵ i koła Związku Ziemianek⁷⁶. Życzliwie odnosił się do Kół Młodzieży rejonu przemyskiego⁷⁷. Na płaszczyźnie politycznej sympatyzował ze Stronnictwem Narodowym⁷⁸. Uczestniczył w spotkaniach Narodowej Organizacji Kobiet w Przemyślu i innych miastach; wygłaszał na nich również referaty poświęcone tematyce duszpasterskiej, społecznej i politycznej⁷⁹.

W 1926 roku ks. Józef Matusz wszedł w skład Komitetu Diecezjalnego obchodów 200-lecia kanonizacji św. Stanisława Kostki. Gremium to nie tylko koordynowało uroczystości ku czci tego Patrona Polski, ale podjęło również szereg inicjatyw społeczno-religijnych, w tym starania o ufundowanie nowych dzwonów w katedrze przemyskiej⁸⁰. Rok później duszpasterz młodzieży włączył się w prace Zarządu Komitetu Budowy Domu Żołnierza w Przemyślu⁸¹. Wspierał finansowo dzieło wzniesienia pomnika Najświętszego Serca Pana Jezusa w Poznaniu w 1932

73. *Wielkie Święto Harcerskie w Przemyślu*, „Ziemia Przemyska”, 14 (1928), nr 23, s. 2; *Z Przemyśla*, „Głos Narodu”, 35 (1928), nr 150, s. 2-3.

74. A. Cząstka, *Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia Związku Księży Abstynentów, odbytego w Przemyślu dnia 7 listopada 1927 z okazji dziesięciolecia istnienia oddziału na diecezję przemyską*, KDP, 28 (1928), z. 1, s. 16; J. Balicki, *Ze Związku Misyjnego Kleru*, KDP, 24 (1924), z. 1-2, s. 26; *Ze Związku Misyjnego Kleru*, KDP, 24 (1924), z. 5, s. 76.

75. *Pożyteczna inicjatywa*, „Ziemia Przemyska”, 15 (1929), nr 49, s. 6.

76. *Z powiatu*, „Ziemia Przemyska”, 13 (1927), nr 12, s. 2.

77. *Z życia powiatu*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 28, s. 2.

78. *Z życia narodowego w Przemyślu*, „Kurjer Lwowski”, 7 (1934), nr 108, s. 10; *Z żałobnej karty*, „Warszawski Dziennik Narodowy”, 3 (1937), nr 31, s. 7.

79. Dla przykładu podczas kursu społecznego zorganizowanego w 1926 roku przez Wydział przemyskiego oddziału Narodowej Organizacji Kobiet ks. Józef Matusz zaprezentował wykłady: 28 października pt. *O apostołstwie ludzi świeckich*, 17 listopada pt. *Psychologia ludu naszego i młodzieży*, 24 listopada pt. *O formach parlamentarnych*, a 1 grudnia pt. *Wychowawcze zadania naszych Stowarzyszeń*. Z kolei 16 stycznia 1932 r. wziął udział w spotkaniu opłatkowym oddziału tejże organizacji w Borysławiu, gdzie „przedstawił znaczenie i rozwój N. O. K. i zaznaczył, że kto wiernie służy Bogu, ten również jest i dobrym synem Polski, że nie można rozdzielać hasła «Bóg i Ojczyzna», tworzącego jedną całość”. Zob. *Z Narodowej Organizacji Kobiet*, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 47, s. 3; toż, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 48, s. 3-4; *Kronika borysławska*, „Kurjer Lwowski”, 5 (1932), nr 27, s. 10.

80. *Dzwony katedralne*, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 46, s. 1.

81. *Komitet budowy „Domu Żołnierza” w Przemyślu*, „Polska Zbrojna”, 7 (1927), nr 348, s. 3.

roku⁸². Wspomnieć też należy, że oprócz tego przez trzy lata, od jesieni 1930 roku, pełnił powinności wykładowcy socjologii w Instytucie Teologicznym w Przemyślu, kształcąc przyszłe kadry duchowieństwa⁸³.

Na przestrzeni lat haczwianin wspierał dzieło oświaty ludowej. Włączał się w prace Koła Pań Towarzystwa Szkoły Ludowej w Przemyślu. 11 stycznia 1921 r. wziął udział w poświęceniu założonej przez nie szkoły w Trójczycach koło Kosienic. Jako delegat Koła wygłosił wówczas przemówienie o pracy dzieci w szkole. Na Walnym Zebraniu w dniu 13 marca tegoż roku został wybrany na członka Zarządu. W tymże roku, w październiku, z ramienia Koła współtworzył Stowarzyszenie Polskiej Młodzieży Handlowo-Przemysłowej w Przemyślu. Na spotkaniu organizacyjnym wygłosił referat poświęcony podstawom prawnym poznańskich organizacji młodzieżowych⁸⁴. W dniach 29-30 września 1922 r. wziął udział w XXVII Walnym Zjeździe Towarzystwa Szkoły Ludowej. Na jego wniosek jako delegata środowiska przemyskiego zebrani, „oceniając doniosłość pracy oświatowo-kulturalnej wśród młodzieży”, zwrócili się z apelem do Kół organizacji o zainteresowanie się istniejącymi w ich powiatach stowarzyszeniami młodzieży pozaszkolnej i czynnie współpracowały z tymi zrzeszeniami⁸⁵. Już po opuszczeniu Przemyśla jako proboszcz jawornicki, omówił temat organizacji młodzieży pozaszkolnej i pracy wychowawczej wśród młodzieży na kursie oświatowym zorganizowanym przez przemyski Związek Okręgowy TSL w dniach 2-3 marca 1923 r.⁸⁶

Po powrocie do stolicy diecezji ksiądz Matusz odnowił swoje związki z organizacją. Uczestniczył w charakterze prelegenta w kursie oświatowym urządzonym w Przemyślu w dniach 11-13 października 1925 r. Zaprezentował wówczas wykład o związkach młodzieży⁸⁷. Zjawił się też na nadzwyczajnym Walnym Zebraniu Koła TSL w Niżankowicach 24 stycznia 1926 r. Wygłosił wtedy osobny referat, „wskazując na życie Stanisława Staszica, wzór pamięci samych o sobie i dodał, że młodzież przede wszystkim powinna się organizować w dobrych stowarzy-

82. *Ofiary na Pomnik Najśw. Serca Pana Jezusa w Poznaniu*, „Kurjer Poznański”, 25 (1930), nr 36, s. 12

83. *Schematismus pro anno Domini 1931*, s. 26; *Schematismus pro anno Domini 1932*, s. 27; *Schematismus pro anno Domini 1933*, s. 27.

84. *Sprawozdanie [Przemyskiego Koła Pań TSL] za rok 1921*, Przemyśl 1922, s. II, 2-3; *Z działalności przemyskiego Koła Pań TSL*, „Ziemia Przemyska”, 7 (1921), nr 5, s. 1-2.

85. *Walny Zjazd T. S. L.*, „Nowa Reforma”, 41 (1922), nr 224, s. 2.

86. *Kronika. Przemyśl*, „Nowa Reforma”, 42 (1923), nr 44, s. 2.

87. *Kurs oświatowy*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 40, s. 3; *Przypominamy*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 41, s. 3; *Jar, Trzydniowy kurs oświatowy*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 43, s. 1.

szeniach, gdyż jaką będzie młodzież, taka będzie przyszłość całego narodu⁸⁸. W tym czasie na nowo związał się z Kołem I im. Adama Asnyka. Początkowo pozostawał jego członkiem zwyczajnym Koła. 21 marca 1930 r. powołano go na członka jego Zarządu. Należał też do Komisji Czytelnianno-Odczytowej tego Koła. Podobnie miało miejsce w późniejszych latach⁸⁹. Wielokrotnie wygłaszał prelekcje i wykłady podczas spotkań członków TSL. Uczestniczył też w uroczystościach i obchodach Towarzystwa. Udzielał się też na forum Związku Okręgowego TSL w Przemyśle i brał udział w organizowanych przez niego kursach oświatowych⁹⁰.

Przez wszystkie lata kapłan podtrzymywał więzi łączące go z rodzinną miejscowością. Należał do założonego w 1900 roku Związku Haczowiaków, zrzeszającego inteligentów pochodzących z tej wsi⁹¹. W 1920 roku uczestniczył w trzecim Zjeździe Haczowiaków zorganizowanym w dniach 10-12 lipca⁹². Dziesięć lat później, w lipcu 1930 roku, wziął udział w czwartym Zjeździe Haczowiaków, głosząc do uczestników kazanie podczas jednej z celebrowanych wówczas Mszy św. Wtedy również został wybrany do nowego Zarządu Związku⁹³. Po pięciu latach, podczas kolejnego Zjazdu Haczowiaków, powołano go na wiceprezesa tego stowarzyszenia⁹⁴.

Ksiądz Matusz cieszył się poważaniem ze strony osób świeckich, w tym dużym autorytetem młodzieży. Był również bardzo dobrze oceniany przez zwierzchników kościelnych. Jak pisano w środowisku przemyskim: „Jako kapłan spełniał zawsze swoje obowiązki duszpasterskie gorliwie, przez co zjednał sobie uznanie swej władzy przełożonej, a miłość i szacunek u parafian⁹⁵. Prasa krakowska notowała z kolei: „(...) był wzorem cnót kapłańskich i cieszył się ogólną miłością społeczeństwa⁹⁶. Wyrazem tego poważania były przyznane mu wyróżnienia. 16 grudnia 1922 r. na mocy dekretu L. 5907 otrzymał kościelne odznaczenie

88. *Kronika T. S. L.*, „Przewodnik Oświatowy”, 23 (1926), nr 3, s. 19.

89. *Sprawozdanie z czynności Zarządu Koła I im. Adama Asnyka Tow. Szkoły Ludowej w Przemyśle za rok 1928*, Przemyśl 1929, s. 27; *Sprawozdanie ogólne [Koła I TSL im. Adama Asnyka w Przemyśle] od czasu założenia Koła w roku 1892 i szczegółowe za rok administracyjny 1930*, Przemyśl 1931, s. 5, 21, 31; *Walne Zgromadzenie Koła I T. S. L. im. Asnyka w Przemyśle*, „Tygodnik Przemyski”, 6 (1932), nr 13, s. 3.

90. *Praca oświatowa w Przemyśle*, „Ziemia Przemyska”, 15 (1930), nr 24, s. 1; *Dopełnienie przemyskiego skandalu w T. S. L.*, „Kurjer Lwowski”, 6 (1933), nr 24, s. 4.

91. Z. Jaślar, *Haczów. Niezwykła osada szwedzko-niemiecka*, Jasło 1936, s. 123 i in.

92. *Zjazd Haczowiaków*, „Czas”, 73 (1920), nr 166, s. 2.

93. *Czwarty zjazd Haczowiaków*, „Głos Narodu”, 37 (1930), nr 205, s. 3; toż, „Ziemia Rzeszowska”, 12 (1930), nr 33, s. 2; S. r., *Czwarty Zjazd Haczowiaków*, „Ziemia Przemyska”, 16 (1930), nr 45, s. 2; *Zjazd Haczowiaków*, „Kurjer Poznański”, 25 (1930), nr 362, s. 5.

94. M. N., *Naturalny związek ze wsią*, „Dziennik Wileński”, 19 (1935), nr 188, s. 9.

95. E. S., *Ś. p. Ks. Józef Matusz*, s. 139.

96. *Z żalobnej karty*, „Głos Narodu”, 44 (137), nr 28, s. 6.

Expositorium Canoniale. W lecie 1930 roku dekretem l. 4040/30 przyznano mu również przywilej używania rakiety i mantoletu⁹⁷.

Wyteżona praca organizacyjna i związane z nią częste wyjazdy w teren w poważnym stopniu nadwerżyły zdrowie kapłana⁹⁸. O aktywności tej pisano: „(...) nie zaprzestał jej nawet wtedy, gdy choroba zaczęła toczyć jego siły. Poddał się kilku ciężkim operacjom, ale powracał zawsze chętnie do swojego warsztatu. Cierpienia znosił z podziwianą ogólnie cierpliwością, ufnością i z poddaniem się woli bożej⁹⁹. Mimo kilkumiesięcznej choroby do końca był oddany realizowanej misji, wykazując zapał i energię. Odnotowano na ten temat: „Już był poważnie chory na serce i nerki, już łóżka nie opuszczał, a jeszcze snił plany dalszej twórczej pracy nad młodzieżą i wytyczał jej drogi. W wyrokach Bożych inne mu jednak przeznaczenie było zapisane. Choć był w sile wieku i pozornie mocny, to jednak dojrzał widocznie do żniwa śmierci i padł niespodziewanie jak snop złotej pszenicy na łanie Bożym – do Bożej przeznaczonej stodoły. Dobre Jego serce przestało bić na ziemi i ku niebieskim wyżynom się zwróciło. Opuścił swój łąn ukochany i młodzież sobie oddaną i poszedł na wieczny spoczynek, spracowany robotnik Boży¹⁰⁰. Zmarł w południe 23 stycznia 1937 r. zaopatrzone sakramentami świętymi. Był to jego 48. rok życia i 24. rok kapłaństwa¹⁰¹.

Jak zapisano we wspomnieniu pośmiertnym: „(...) zasnął w Panu na wieki zasłużony i nieodżałowany działacz na polu Akcji Katolickiej (...). Niespodziewana śmierć Jego okryła smutkiem i żałobą tysiące serc naszej zorganizowanej młodzieży, która w Jego szkole i pod Jego światłym kierownictwem uczyła się przez lat kilkanaście szlachetnej i bezinteresownej pracy na niwie Bożej i narodowej. Umarł kapłan-społecznik dużej miary, człowiek zdolny i energiczny, wytrwały i ofiarny aż do ostatnich chwil swego pięknego życia. Umarł w sile wieku i czasach nasilenia gorącej pracy organizacyjnej, kiedy Jego doświadczenie, pomoc i rada tak bardzo były młodym duszom potrzebne. Schylając kornie czoło przed tym niespodziewanym wyrokiem Opatrzności Bożej, która ś. p. ks. Matusza w połowie dni Jego spośród nas zabrała, pocieszamy się w naszym smutku tą jedną nadzieją, że siew Jego rąk i ciepło Jego serca w pracę włożone, zapowiada już dziś bogate

97. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza; *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 23 (1923), z. 1-2, s. 63; toż, KDP, 30 (1930), z. 7-8, s. 305.

98. Wspomnieć tu można, że w roku 1929 dziewięciomiesięczna choroba nie pozwoliła księdzu Matuszowi na pełnienie obowiązków sekretarza generalnego Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej. Zastępował go wówczas ks. Marcin Tomaka. Zob. *Sprawozdanie Związku Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemysłu za rok 1929*, Przemysł 1930, s. 3, 6.

99. B., Śp. *Ks. Kanonik Matusz*, s. 76.

100. E. S., Ś. p. *Ks. Józef Matusz*, s. 140.

101. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza; *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 37 (1937), z. 2-4, s. 112; *Memento!*, „Homo Dei”, 6 (1937), nr 2, s. 149.

źniwo i świadczyć będą o nim dobrze przed tronem Bożym”¹⁰². W środowisku poznańskim zaznaczono z kolei: „Całe swoje życie kapłańskie poświęcił szerzeniu wśród młodzieży hasła «Gotów». Z tym hasłem zeszedł z swego posterunku, powołany przed Naczelnego Wodza, któremu jak najlepiej chciał służyć i służył w szeregach AK”¹⁰³.

Ceremonie żałobne zostały odprawione w Przemyślu. Eksperta zwłok z domu żałoby do kościoła katedralnego odbyła się o godz. 16:00 w poniedziałek 25 stycznia 1937 r. Następnego dnia duchowni przemyscy, a także biskup pomocniczy Wojciech Tomaka sprawowali przy wszystkich ołtarzach ciche Msze św. o spokój duszy zmarłego. Sumę pontyfikalną o godz. 10:00 i uroczysty kondukt przy zwłokach odprawił biskup przemyski Franciszek Barda. Podczas liturgii wystąpił chór katedralny pod dyktando ks. Wojciecha Lewkowicza. Słowa ostatniego pożegnania wygłosił z ambony kolega seminaryjny zmarłego ks. dr Marcin Wziątek. Orszakowi pogrzebowemu przewodniczył bp Wojciech Tomaka. Towarzyszyli mu członkowie przemyskiej Kapituły Katedralnej oraz kilkudziesięciu kapłanów diecezjalnych i zakonnych. Obecni byli alumni Seminarium Duchownego i licznie zgromadzeni wierni z wieńcami i sztandarami¹⁰⁴. Po dojściu orszaku do końca ulicy Słowackiego trumnę złożono na aucie ciężarowym. Zaznaczono wówczas: „Arcypasterze nasi – całe duchowieństwo, zastępy mężów i młodzieży katolickiej składają u trumny zasłużonego pracownika Akcji Katolickiej i wychowawcy młodzieży ś. p ks. Matusza gorącą prośbę do Boga, aby duszę Jego przyjął do chwały swojej i dał mu odpoczynek wieczny i zasłużoną nagrodę w niebie”¹⁰⁵.

Następnie ciało zmarłego przewieziono do Chyrowa. Pogrzeb miał miejsce na tamtejszym cmentarzu we wtorek 26 stycznia. Zwłoki duszpasterza młodzieży spoczęły w grobowcu rodzinnym obok trumny jego ojca. Mimo panujących mrozów w ceremoniach pogrzebowych wzięły udział liczne delegacje młodzieży męskiej i żeńskiej ze sztandarami, które przyjechały z terenu całej diecezji. W modlitwę włączyło się kilkunastu kapłanów, którzy byli kolegami zmarłego i jego współpracownikami w pracy organizacyjnej. Katolicki Związek Młodzieży Męskiej reprezentował asystent kościelny ks. Leopold Biłko z Poznania, a Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej w Tarnowie sekretarz generalny ks. Władysław Lesiak.

Znaczne odległości i niesprzyjające warunki pogodowe nie pozwoliły zjawić się innym działaczom. Wyrazy współczucia nadeszli m.in.: prezes Katolickiego Związku Młodzieży Męskiej Edward Potworowski z Poznania, asystent kościelny

102. E. S., *Ś. p. Ks. Józef Matusz*, s. 139.

103. B., *Śp. Ks. Kanonik Matusz*, s. 76.

104. *Z żałobnej karty*, „Głos Narodu”, 44 (137), nr 28, s. 6.

105. E. S., *Ś. p. Ks. Józef Matusz*, s. 141.

Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej ks. Walerian Adamski z Poznania, asystent kościelny Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej ks. Kazimierz Michalski z Poznania i sekretarz generalny Akcji Katolickiej archidiecezji lwowskiej ks. Andrzej Gromadzki. Pisma lub telegramy kondolencyjne wystosowały również Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży z diecezji: lwowskiej, krakowskiej, łomżyńskiej, siedleckiej, częstochowskiej, płockiej, sandomierskiej, pelplińskiej, katowickiej, wrocławskiej, lubelskiej i poznańskiej. Podobnie uczyniło kilkanaście oddziałów KSMM z diecezji przemyskiej¹⁰⁶.

Nekrologi zamieściły m.in.: Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Przemysłu na łamach krakowskiego „Głosu Narodu” i Zarząd KSMM w Siedlcach w „Podlaskim Miesięczniku Katolickim”¹⁰⁷. Tematu nie przemilczała również prasa organizacyjna. Informację o śmierci duszpasterza młodzieży zamieścił m.in. miesięcznik KSMM archidiecezji krakowskiej „Młdzież Polska”, a obszernie wspomnienia ogólnopolskie czasopismo KZMŻ i KZMM „Kierownik” z Poznania i pismo przemyskiego KSMM „Doniesienia”¹⁰⁸. Osobne notki o śmierci księdza Matusza opublikowały też gazety zarówno w Przemysłu, jak i w innych regionach kraju¹⁰⁹.

Także i w późniejszym czasie w różnych ośrodkach celebrowane były Msze św. żałobne za spokój duszy zmarłego kapłana. O zadbanie, by je odprawić zobligowane zostały przez przemyskie KSMM kierownictwa poszczególnych oddziałów Stowarzyszenia¹¹⁰. Zaznaczyć warto, że jedno z takich nabożeństw miało miejsce w kościele farnym w Rzeszowie w dniu 2 marca 1937 r. Wzięły w nim udział liczne delegacje oddziałów stowarzyszeń młodzieżowych z całego okręgu ze sztandarami okrytymi krepą. Przy tej okazji wspomniano o zmarłym: „Zasłużony i nieodżałowany działacz na polu Akcji Katolickiej – swą pracą wytrwałą trafiał do zapomnianych zakątków miasteczek i wsi, i organizował młodzież. Jego dziełem są setki oddziałów KSM. Śmierć Jego okryła smutkiem i żałoba tysiące serc naszej młodzieży”¹¹¹.

106. E. S., *Ś. p. Ks. Józef Matusz*, s. 140-141.

107. [Nekrolog ks. Józefa Matusza], GN, 44 (1937), nr 24, s. 2; [Nekrolog ks. Józefa Matusza], „Podlaski Miesięcznik Katolicki”, 3 (1937), nr 2, s. 65.

108. *Ś. p. Ks. Kanonik Józef Matusz*, „Młdzież Polska”, 19 (1937), nr 2, s. 15; B., *Śp. Ks. Kanonik Matusz*, s. 76; *Ś. p. Ks. Kan. Józef Matusz. Sekretarz Generalny Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej*, „Doniesienia”, 13 (1937), nr 1-2, s. 2-3.

109. *Z żałobnej karty*, „Warszawski Dziennik Narodowy”, 3 (1937), nr 31, s. 7; toż, „Głos Narodu”, 44 (137), nr 28, s. 6; toż, „Tygodnik Przemyski”, 11 (1937), nr 5, s. 3.

110. *Komunikaty i przypomnienia*, „Doniesienia”, 13 (1937), nr 1-2, s. 4: „Zwracamy się do Kierownictw Oddziałów z przypomnieniem, aby tam, gdzie dotychczas tego nie uczyniono – postarały się o odprawienie nabożeństwa żałobnego za duszę ś. p. Ks. Kan. Matusza. W nabożeństwie tym powinni wziąć udział wszyscy członkowie Oddziału”.

111. *Nabożeństwo żałobne*, „Warszawski Dziennik Narodowy”, 3 (1937), nr 66, s. 7.

Przywołać na koniec należy słowa zaczerpnięte z artykułu opublikowanego na łamach „Ziemi Przemyskiej”: „Przemysł poniósł wielką stratę. Dnia 23 bm. zmarł po ciężkiej chorobie, po przeżyciu zaledwie 47 lat generalny sekretarz Stowarzyszeń Katolickiej Młodzieży Męskiej śp. ks. Józef Matusz. Człowiek o wielkich zdolnościach, energiczny, wytrwały, ofiarny, z całym samozaparciem pracował nad katolickim wychowaniem młodzieży. Jego to dziełem wspaniale rozbudowana sieć katolickich organizacyj młodzieży w naszej diecezji, organizował setki kół, urządził dziesiątki kursów, a kiedy przed paru laty podniósł się ze śmiertelnej niemal choroby i lekarze zalecili mu wycofanie się z wszelkiej działalności, wzgardził odpoczynkiem i każdą chwilę poświęcał ukochanej młodzieży. Jeśli katolicyzm jest twórczy, żywy i bojowy, a komuna w niczym siłę jego zachwiać nie może, to zasługa to ogromna tego typu kapłanów, co właśnie śp. Zmarły. Jeszcze na dzień przed śmiercią snuł plan dalszej twórczej pracy, tyle w nim było wiary i optymizmu. Ze Stronnictwem Narodowym łączyły go węzły bliskie i serdeczne. W czasie ostatnich wyborów samorządowych zgodził się kandydować na jednej z narodowych list. Urząd jednak, który pełnił, zdecydował o innym postawieniu sprawy. (...) Odszedł, ale dzieła jego wiecznie żyć będą”¹¹².

Bibliografia

Archiwalia

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu

Akta Personalne Kapłanów. Tabele Służbowe, Tabela służbowa ks. Józefa Matusza.

Źródła drukowane

Balicki J., *Ze Związku Misyjnego Kleru*, „Kronika Diecezji Przemyskiej” [dalej: KDP], 24 (1924), z. 1-2, s. 25-27.

Cząstka A., *Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia Związku Księża Abstynentów, odbytego w Przemyślu dnia 7 listopada 1927 z okazji dziesięciolecia istnienia oddziału na diecezję przemyską*, KDP, 28 (1928), z. 1, s. 16-18.

Diecezjalny Kurs duszpasterski w Przemyślu, KDP, 31 (1931), z. 10-11, s. 387-388.

Drugi sekretarz generalny dla Stowarzyszeń Młodzieży, KDP, 24 (1924), z. 3-4, s. 54.

112. *Zgon kapłana-wychowawcy śp. ks. Józef Matusz*, „Ziemia Przemyska”, 23 (1937), nr 4-5, s. 2.

- Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis iuxta statum de mense Aprili a. D. 1919*, Premisliae 1919 i elenchusy na lata 1921, 1923-1924 (Premisliae MCMXXI, MCMXXIII-MCMXXIV).
- Katolickie Związki młodzieży*, KDP, 23 (1923), z. 9-10, s. 130.
- Matusz J., *O pracy nad młodzieżą*, KDP, 19 (1919), z. 5-7, s. 97-104.
- Matusz J., *Organizujmy Młodzież Polską*, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 1 (1919), nr 9, s. 279-281; toż, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 1 (1919), nr 10, s. 303-307.
- Nowak A., *Do Wielebnego Duchowieństwa o najważniejszych zadaniach Akcji katolickiej w r. 1931*, KDP, 31 (1931), z. 1, s. 8-11.
- Ogłoszenie święceń wyższych*, KDP, 13 (1913), z. 5-6, s. 161.
- Referat X. Matusza*, KDP, 22 (1922), z. 9-12, s. 170-171.
- Schematismus universi venerabilis Cleri Secularis et Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1910*, Premisliae 1909 i schematyzmy na lata 1911-1914, 1917, 1925-1936 (Premisliae 1910-1913, 1916, MCMXXV-MCMXXXVI).
- Sprawozdanie Dyrektora C. K. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1901/1902*, Sanok 1902 i sprawozdania szkolne za lata szkolne 1902/1903-1908/1909 (Sanok 1903-1909).
- Sprawozdanie Diecezjalnego Instytutu A. K. w Przemyślu za rok 1933*, KDP, 34 (1934), z. 4, s. 123-129.
- Sprawozdanie Diecezjalnego Instytutu A. K. z działalności za pierwsze półrocze 1934*, KDP, 34 (1934), z. 11-12, s. 313-316.
- Sprawozdanie ogólne [Koła I TSL im. Adama Asnyka w Przemyślu] od czasu założenia Koła w roku 1892 i szczegółowe za rok administracyjny 1930*, Przemyśl 1931.
- Sprawozdanie [Przemyskiego Koła Pań TSL] za rok 1921*, Przemyśl 1922.
- Sprawozdanie z XV Kongregacji XX. Dziekanów odbytej 3 czerwca 1919 w Przemyślu*, KDP, 19 (1919), z. 5-7, s. 89-97.
- Sprawozdanie z XVI Kongregacji XX. Dziekanów odbytej pod przewodnictwem J. E. Najdostojniejszego Arcypasterza*, KDP, 20 (1920), z. 9-10, s. 97-104.
- Sprawozdanie z XVII Kongregacji XX. Dziekanów odbytej dnia 7 lipca r. 1921*, KDP, 21 (1921), z. 7-9, s. 75-82.
- Sprawozdanie z XVIII Kongregacji XX. Dziekanów odbytej dnia 14 sierpnia 1922 w auli Seminarjum duchownego w Przemyślu*, KDP, 22 (1922), z. 9-12, s. 158-166.
- Sprawozdanie z XIX Kongregacji XX. Dziekanów odbytej dnia 22 sierpnia 1923 w auli Semin. duch. w Przemyślu*, KDP, 23 (1923), z. 5-8, s. 88-94.
- Sprawozdanie z czynności Zarządu Koła I im. Adama Asnyka Tow. Szkoły Ludowej w Przemyślu za rok 1928*, Przemyśl 1929.
- Sprawozdanie z Kongregacji Księży Dziekanów odbytej w Przemyślu dnia 22 września 1927*, KDP, 27 (1927), z. 8-9, s. 182-187.

- Sprawozdanie z Kongregacji Księży Dziekanów odbytej w Przemyślu dnia 24 października 1929 roku*, KDP, 29 (1929), z. 8-9, s. 154-169.
- Sprawozdanie z Kongregacji Księży Dziekanów odbytej w Przemyślu dnia 23 października 1930*, KDP, 30 (1930), z. 9-10, s. 312-316.
- Sprawozdanie z kursu Akcji Katolickiej dla Księży Instruktorów dekanalnych, odbytego w Przemyślu w dniach 27 i 28 września 1932 r.*, KDP, 32 (1932), z. 10-11, s. 306-321.
- Sprawozdanie z kursu społecznego odbytego w Przemyślu w dniach 20-go i 21-go sierpnia 1919 r.*, KDP, 19 (1919), z. 8-12, s. 124-186.
- Sprawozdane Zjednoczenia Młodzieży Polskiej za rok 1925, Poznań 1926 i sprawozdania za lata 1926-1928, 1930-1931, 1934 (Poznań 1927-1929, 1931-1932, 1935).*
- Sprawozdanie Związku Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemyślu za rok 1929, Przemyśl 1930.*
- Sprawozdanie Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Przemyślu za rok 1928, Przemyśl 1929 i sprawozdanie za rok 1929 (Przemyśl 1930).*
- Tomaka W., *Krótki rzut oka na dotychczasową Akcję Katolicką w diecezji Przemyskiej*, KDP, 31 (1931), z. 4, s. 158-164.
- Zawiadamy P. T. Duchowieństwo o nominacji Władz w Stowarzyszeniach Akcji Katolickiej*, KDP, 34 (1934), z. 8-10, s. 239.
- Ze Związku Misyjnego Kleru*, KDP, 24 (1924), z. 5, s. 76.
- Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 13 (1913), z. 9, s. 225-227; toż, KDP, 19 (1919), z. 3-4, s. 78-80; toż, KDP, 23 (1923), z. 1-2, s. 62-64; toż, KDP, 27 (1927), z. 3, s. 104-105; toż, KDP, 28 (1928), z. 3-5, s. 115-116; toż, KDP, 30 (1930), z. 7-8, s. 303-307; toż, KDP, 36 (1936), z. 11-12, s. 345-347; toż, KDP, 37 (1937), z. 2-4, s. 111-113.

Opracowania

- Borc H., *Akcja Katolicka w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego*, „Saeculum Christianum”, 1 (1994), nr 2, s. 265-285.
- E. S., *Ś. p. Ks. Józef Matusz. Sekretarz Generalny Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej*, KDP, 38 (1938), z. 2-3, s. 139-141.
- Głowacki Z., *Biogramy zmarłych księży archidiecezji przemyskiej*, Przemyśl 2022.
- Jaślar Z., *Haczów. Niezwykła osada szwedzko-niemiecka*, Jasło 1936.
- Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne (cz. 19: Manastyrski – Mielecki)*, „Zwiastowanie”, 33 (2024), nr 3, s. 197-250.
- Okólnik nr 1. Nasze Stowarzyszenia Młodzieży*, w: *Rok 1919-1924. Pięciolecie Płockiego Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej*, Płock 1925, s. 82-87.

Oświata – to potęga. Wydawnictwo pamiątkowe z okazji 15-lecia niepodległości Państwa Polskiego, red. J. Kopeć, Przemyśl 1933.

Prasa

- B., *Śp. Ks. Kanonik Matusz*, „Kierownik”, 16 (1937), nr 3, s. 76.
- B, *Tętno katolickiego Przemyśla*, „Dziennik Wileński”, 19 (1935), nr 171, s. 5.
- Czwarty zjazd Haczowiaków*, „Głos Narodu”, 37 (1930), nr 205, s. 3; toż, „Ziemia Rzeszowska”, 12 (1930), nr 33, s. 2.
- Diecezjalny Instytut A. K.*, „Posłaniec Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej”, 3 (1935), nr 2, s. 21-25.
- Dopełnienie przemyskiego skandalu w T. S. L.*, „Kurjer Lwowski”, 6 (1933), nr 24, s. 4.
- Dzwony katedralne*, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 46, s. 1.
- Gezet, Ruch organizacyjny wśród młodzieży*, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 184, s. 6.
- Gezet, Z Przemyśla*, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 113, s. 3; toż, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 182, s. 3.
- Imponujący zlot*, „Ziemia Rzeszowska”, 14 (1932), nr 32, s. 1.
- J. S., *Złoty okręgowe K. S. M. w Przemyślu*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 207, s. 3.
- Jar, *Trzydniowy kurs oświatowy*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 43, s. 1.
- Komitet budowy „Domu Żołnierza” w Przemyślu*, „Polska Zbrojna”, 7 (1927), nr 348, s. 3.
- Komunikaty i przypomnienia*, „Doniesienia”, 13 (1937), nr 1-2, s. 4.
- Kronika borysławska*, „Kurjer Lwowski”, 5 (1932), nr 27, s. 10.
- Kronika przemyska*, „Kurjer Lwowski”, 6 (1933), nr 184, s. 9.
- Kronika. Przemyśl*, „Nowa Reforma”, 42 (1923), nr 44, s. 2.
- Kronika T. S. L.*, „Przewodnik Oświatowy”, 23 (1926), nr 3, s. 17-20.
- Kulanowski [S.]*, *Z ruchu młodzieży*, „Ziemia Rzeszowska”, 8 (1926), nr 12, s. 1.
- Kurs oświatowy*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 40, s. 3.
- Kursy zarządowe*, „Doniesienia”, 10 (1934), nr 3-4, s. 11.
- M. N., *Naturalny związek ze wsią*, „Dziennik Wileński”, 19 (1935), nr 188, s. 9.
- Majerewicz S., *Listy członków. Radymno*, „Młodzież Polska”, 1 (1917), nr 4, s. 6.
- Memento!*, „Homo Dei”, 6 (1937), nr 2, s. 149.
- Na harcerskim szlaku*, „Ziemia Przemyska”, 16 (1930), nr 2, s. 2.
- Na „zlot” młodzieży żeńskiej do Poznania*, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 151, s. 7.
- Nabożeństwo żałobne*, „Warszawski Dziennik Narodowy”, 3 (1937), nr 66, s. 7.
- [*Nekrolog ks. Józefa Matusza*], „Głos Narodu”, 44 (1937), nr 24, s. 2; toż, „Podlaski Miesięcznik Katolicki”, 3 (1937), nr 2, s. 65.
- Nowe władze Zjednoczenia Młodzieży*, „Głos Narodu”, 35 (1928), nr 183, s. 7.
- Ofiary na Pomnik Najśw. Serca Pana Jezusa w Poznaniu*, „Kurjer Poznański”, 25 (1930), nr 36, s. 12.

- Ogólnopolskie zawody lekko-atletyczne, sportowe i strzeleckie o mistrzostwo Stow. Młodzieży Polskiej, „Dobry Pasterz”, 2 (1930), nr 32-33, s. 5.
- Po Zjeździe delegowanych, „Doniesienia”, 11 (1935), nr 7-8, s. 25-26.
- Pokłosie Złotów Okręgowych, „Doniesienia”, 11 (1935), nr 7-8, s. 30-31.
- Pożyteczna inicjatywa, „Ziemia Przemyska”, 15 (1929), nr 49, s. 6-7.
- Praca oświatowa w Przemysłu, „Ziemia Przemyska”, 15 (1930), nr 24, s. 1.
- Przypominamy, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 41, s. 3.
- Przysposobienie Rolnicze, „Głos Związku Młodzieży”, 8 (1931), nr 3, s. 5-6.
- Rymar S., *Katolicki Uniwersytet Ludowy w Ujeznej*, „Kurjer Warszawski”, 116 (1936), nr 307, s. 18.
- S. r., *Czwarty Zjazd Haczowiaków*, „Ziemia Przemyska”, 16 (1930), nr 45, s. 2.
- S. W., *Zjazd Delegowanych Stowarzyszeń M. P.*, „Lud Katolicki”, 17 (1927), nr 24, s. 7.
- Sig. Okręgowe zloty K. S. M. w Małopolsce, „Wielkopolanin”, 6 (1935), nr 99, s. 8.
- Sig. Zlot okręgu strzyżowskiego, „Wielkopolanin”, 6 (1935), nr 100, s. 8.
- Sprawozdanie ze Zjazdu Deleg. S. M. P. m. we Lwowie dnia 29 czerwca 1931, „Głos Związku Młodzieży”, 8 (1931), nr 7-9, s. 2-3.
- Sprawozdanie ze Zjazdu Delegatów „Związku Stowarzyszeń Młodzieży”, „Kierownik Stowarzyszeń”, 1 (1921), nr 4, s. 6-7.
- Ś. p. Ks. Kan. Józef Matusz. Sekretarz Generalny Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej, „Doniesienia”, 13 (1937), nr 1-2, s. 2-3.
- Ś. p. Ks. Kanonik Józef Matusz, „Młodzież Polska”, 19 (1937), nr 2, s. 15.
- W. k., *Katolicko-społeczna praca na wsi*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 79, s. 3.
- Walne Zgromadzenie Koła I T. S. L. im. Asnyka w Przemysłu, „Tygodnik Przemyski”, 6 (1932), nr 13, s. 3.
- Walny Zjazd T. S. L., „Nowa Reforma”, 41 (1922), nr 224, s. 2.
- Wiadomości dyecezalne, „Echo Przemyskie”, 23 (1918), nr 23, s. 2.
- Wiadomości kościelne, „Głos Narodu”, 31 (1925), nr 66, s. 5.
- Wielkie Święto Harcerskie w Przemysłu, „Ziemia Przemyska”, 14 (1928), nr 23, s. 2.
- Wykaz składek złożonych od 1 grudnia 1916 do 1 kwietnia 1917, „Roczniki Stowarzyszenia św. Dzieciństwa P. Jezusa”, 33 (1917), z. 2-3, s. 95-112.
- Z diecezji przemyskiej, „Przewodnik Społeczny”, 2 (1920), nr 2, s. 91-93.
- Z działalności przemyskiego Koła Pań TSL, „Ziemia Przemyska”, 7 (1921), nr 5, s. 1-2.
- Z Jaćmierza, „Głos Narodu”, 34 (1927), nr 350, s. 5.
- Z Narodowej Organizacji Kobiet, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 47, s. 3; toż, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 48, s. 3-4.
- Z powiatu, „Ziemia Przemyska”, 13 (1927), nr 12, s. 2-3.
- Z Przemysła, „Głos Narodu”, 35 (1928), nr 150, s. 2-3.
- Z żałobnej karty, „Głos Narodu”, 44 (1937), nr 28, s. 6; toż, „Tygodnik Przemyski”, 11 (1937), nr 5, s. 3; toż, „Warszawski Dziennik Narodowy”, 3 (1937), nr 31, s. 7.

- Z życia Akcji Katolickiej*, „Kurjer Powszechny”, 7 (1934), nr 348, s. 5.
- Z życia harcerskiego*, „Ziemia Przemyska”, 12 (1926), nr 2, s. 4; toż, „Ziemia Przemyska”, 13 (1927), nr 12, s. 2.
- Z życia katolickiego w Przemyślu*, „Kurjer Lwowski”, 7 (1934), nr 281, s. 5.
- Z życia narodowego w Przemyślu*, „Kurjer Lwowski”, 7 (1934), nr 108, s. 10.
- Z życia powiatu*, „Ziemia Przemyska”, 11 (1925), nr 28, s. 2.
- Zgon kapłana-wychowawcy śp. ks. Józef Matusz*, „Ziemia Przemyska”, 23 (1937), nr 4-5, s. 2.
- Zjazd Delegowanych K. S. M. M.*, „Wielkopolanin”, 6 (1935), nr 74, s. 14.
- Zjazd Haczowiaków*, „Czas”, 73 (1920), nr 166, s. 2; toż, „Kurjer Poznański”, 25 (1930), nr 362, s. 5.
- Zjazd delegatów Stowarzyszeń Młodzieży polskiej*, „Ziemia Przemyska”, 7 (1921), nr 33, s. 3.
- Zjazd konstytucyjny katolickiego Związku Mężów w Warszawie w dniu 1 sierpnia 1934 r.*, „Wiadomości Diecezjalne. Organ Kurji Diecezjalnej w Katowicach”, 9 (1934), nr 10, s. 347-349.
- Zjazd Patronów*, „Doniesienia”, 2 (1926), nr 3, s. 2.
- Zjazd Patronów Stowarzyszeń młodzieży i delegatów Stowarzyszeń młodzieży*, „Ziemia Przemyska”, 8 (1922), nr 29, s. 2.
- Zjazd Rady Naczelnej Zjednoczenia Młodzieży Polskiej w Krakowie*, „Czas”, 80 (1928), nr 154, s. 3.
- Zjazd Żeńskich Stowarzyszeń Młodzieży*, „Ziemia Przemyska”, 13 (1927), nr 29, s. 1-2.
- Zlot K. S. M. w Przeworsku*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 227, s. 3.
- Zlot K. S. M. M. w Rzeszowie*, „Głos Narodu”, 42 (1935), nr 223, s. 3.
- Złożyliście egzamin – na b. dobrze!*, „Młody Polak”, 7 (1927), nr 6, s. 91-94.

Streszczenie

Ks. Józef Matusz urodził się 19 października 1889 r. w Haczowie. Był absolwentem Gimnazjum w Sanoku. Przygotowanie do kapłaństwa odbył w Seminarium Duchownym w Przemyślu. Sakrament święceń przyjął 29 czerwca 1913 r. Pracował jako wikariusz w Głogowie (1913-1916), Radymnie (1916-1918) i Przemyślu (1919-1920). Od roku 1919 pracował jako sekretarz generalny Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej. Od roku 1920 zajmował się tym etatowo. Duszpasterstwo młodzieży w diecezji przemyskiej prowadził do końca życia. W międzyczasie był krótko proboszczem w Jaworniku Polskim (1923-1925). Od roku 1927 opiekował się Związkiem Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej. W 1934 roku został sekretarzem generalnym Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej

i Katolickiego Stowarzyszenia Mężów. Przez wiele lat udzielał się też w pracach ogólnopolskiego Zjednoczenia Młodzieży Polskiej. Pełnił obowiązki kapelana harcerstwa. Był aktywny na płaszczyźnie społecznej. Działał na rzecz oświaty ludowej. Zmarł 23 stycznia 1937 r. w Przemyślu. Został pochowany w Chyrowie.

Słowa kluczowe: diecezja przemyska, ks. Józef Matusz, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej, Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Męskiej, Związek Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej.

YOUTH PASTOR REV. JÓZEF MATUSZ (1889-1937)

Rev. Józef Matusz was born on October 19, 1889 in Haczów. He was a graduate from the Gymnasium in Sanok. He prepared for the priesthood at the Seminary in Przemyśl. He was ordained on June 29, 1913. He worked as a vicar in Głogów (1913-1916), Radymno (1916-1918) and Przemyśl (1919-1920). From 1919 he worked as the secretary general of the Union of Polish Youth Associations. From 1920 he was a full-time employee. He carried out youth ministry in the Przemyśl diocese until the end of his life. In the meantime, he was a parish priest in Jawornik Polski for a short time (1923-1925). From 1927 he took care of the Union of Polish Male Youth Associations. In 1934 he became the secretary general of the Catholic Association of Young Men and the Catholic Association of Men. For many years he was also involved in the work of the nationwide Union of Polish Youth. He was a chaplain of the scouting movement. He was active in the social sphere. He worked for the benefit of popular education. He died on 23 January, 1937 in Przemyśl and was buried in Chyrów.

Keywords: the diocese of Przemyśl, Rev. Józef Matusz, Catholic Association of Young Men, Association of Polish Young Men, Union of Polish Youth Associations.